

СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ И ПРЕНЕБРЕГВАНЕ НА ДЕЦА ЧРЕЗ МИНИМАЛНА БАЗА ДАНИИ (CAN-MDS)

ПОЛИТИКА И ПРОЦЕДУРИ НАРЪЧНИК

Благоевград, 2015

С финансовата подкрепа на програма ДАФНЕ III на ЕК

**Coordinated Response to Child Abuse and Neglect via Minimum Data Set
[JUST/2012/DAP/AG/3250] co-founded under Daphne III Programme**

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ” - БЛАГОЕВГРАД
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И СПОРТ“
КАТЕДРА „МЕДИКО-СОЦИАЛНИ НАУКИ“

С финансовата подкрепа на програма
DAPHNE III на Европейската комисия

СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ И ПРЕНЕБРЕГВАНЕ НА ДЕЦА ЧРЕЗ МИНИМАЛНА БАЗА ДАННИ (CAN-MDS) ПОЛИТИКА И ПРОЦЕДУРИ НАРЪЧНИК

Daphne Project "Coordinated Response to Child Abuse & Neglect via Minimum Data Set"
[JUST/2012/DAP/AG/3250]

**ПРОЕКТ „КООРДИНИРАН ОТГОВОР КЪМ НАСИЛИЕ И ПРЕНЕБРЕГВАНЕ НА ДЕЦА ЧРЕЗ
МИНИМАЛНА БАЗА ДАННИ”,
програма DAPHNE III [JUST/2012/DAP/AG/3250]
[WS.5, Дейност 6: D 4.3: Инструментариум на системата за наблюдение CAN-MDS]**

**Система за наблюдение CAN-MDS. Политика и процедури. Наръчник
В. Станчева-Попкостадинова*, А. Динапогиас, Дж. Грей, П. Дърнинг, Дж. Николаидис
[JUST/2012/DAP/AG/3250]**

***Редакция и допълнения към българското издание**

© 2015, Югозападен университет „Неофит Рилски”, Благоевград

ISBN 978-954-00-0004-6

Този наръчник е част от инструментариума на системата за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS), подготвен в рамките на проект „Координиран отговор към насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни“, програма DAPHNE III.

Координираща организация:

Институт по детско здраве, Департамент по психично здраве и социално благополучие-
ГЪРЦИЯ

Джордж Николаидис, ръководител на проекта
Атанасиос Динапогиас, координатор на проекта /водещ изследовател
Антония Цириготи, изследовател
Елени Михалополу, асистент

Партньорски организации:

Агенция за детето и семейството, БЕЛГИЯ

Анелиз Хендрикс, координатор
Берт Ван Пойенбрюк, изследовател

**Югозападен университет „Неофит Рилски“, факултет „Обществено здраве и спорт“ –
България**

Васка Станчева-Попкостадинова, координатор и изследовател
Стефка Чинчева и Елина Попова, изследователи

**Университет Улм, Департамент по детско-юношеска психиатрия и психотерапия -
ГЕРМАНИЯ**

Лудз Годберг, координатор
Андреас Вит, изследовател

Национална обсерватория за деца в опасност (ONED) - ФРАНЦИЯ

Джайлс Серафин, координатор
Флора Болтер, изследовател

Институт Иноченти (IDI) - ИТАЛИЯ

Доната Бианки, координатор
Силвия Мамини, Силвия Нотаро, Айана Фабри, Кристина Матюцо и Лучия Фанини,
изследователи

Университет Бабеш-Болия, Департамент по социална работа (BBU) - РУМЪНИЯ

Мария Рот, координатор
Имола Антал и Габриела Тонк, изследователи

Асоцииран партньор

**Училище по социална работа, Университет за приложни науки & изкуство: Люцерн -
ШВЕЙЦАРИЯ**

Андреас Джуд, координатор

Експерт по етични въпроси

Пол Дърнинг

Външен оценител на проекта

Джени Грей

ОСНОВНИ ЦЕННОСТИ

Детето е носител на права, а не обект на доброжелателните действия на възрастните (подход, базиран на правата на детето).

Най-добрите интереси на детето са от първостепенно значение.

Детето има право на свобода от всички форми на насилие.

	Стр.
Въведение	6
<i>Марта Сантос Паус. Система за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца</i>	6
<i>Маргарет Туит. Предговор към Наръчника за политика и процедури за системата за наблюдение CAN-MDS</i>	8
Резюме	10
Система за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база данни (CAN-MDS)	13
Визия	13
Мисия	14
Политики	15
Международна рамка	15
Национална рамка	21
CAN-MDS: Кратко описание. Елементи и характеристики	24
Процедури	26
А. Структура. Управление	26
Б. Инструментариум. Операции	29
В. Източници на данни. Човешки ресурси	32
Г. Изграждане на капацитет	35
Д. Управление на информацията	36
Източници	40
Ресурси	
Инструментариум на системата CAN-MDS (USB с материали от проекта, както и публикувани доклади, отчети и нормативни документи в областта на насилието и пренебрегването на деца)	

ВЪВЕДЕНИЕ

Система за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца

Насилието засяга момичетата и момчетата без значение на възраст, раса, култура, социален статут и географско положение. То се случва в дома, на улицата, в училище, онлайн, на работното място, в пенитенциарните центрове, в институциите за отглеждане на деца. За безброй момичета и момчета по целия свят детството може да бъде описано с една дума: страх.

Излагането на децата на насилие, малтретиране, небрежност и експлоатация се проявява в много форми, като техните страдания вървят ръка за ръка с лишения, висок риск за здравето и рисково поведение, лоши резултати в училище, дългосрочна зависимост от социални услуги, ограничени възможности за бъдеща професионална реализация и липса на доходи в зряла възраст. При малките деца това може да има необратими последици за развитието на мозъка и възможностите за успешна реализация в живота на по-късен етап. В допълнение, насилието често се свързва с лошо прилагане на закона и чувство за безнаказаност; това води до необратими последиствия за обществото, забавено икономическо развитие и упадък на човешкия и социален капитал на нацията.

Като Специален представител на Генералния секретар на ООН за насилието срещу деца, имам привилегията да участвам в много мисии в различни части на света, но винаги се завръщам притеснена от все по-нарастващото чувство, че направеното е недостатъчно, че трябва бързо да се взимат мерки! Въпреки че много е постигнато за защита на децата по целия свят, предстои още работа в тази посока, за да се гарантира правото на всяко момче и момиче да се радва на детство без насилие. От решаващо значение за защита правото на децата на свобода от всички форми на насилие е събирането и анализа на данни, които да бъдат използвани при създаването на закони, политики, бюджетни решения и действия.

Трябва да измерим това, което искаме да съхраним! Събирането на адекватни данни е от решаващо значение, за да се постави край на скритото насилие, да се оспори неговото социално приемане, да се установят неговите причини и да се подобри защитата на децата в риск. Данните са от жизненоважно значение за подпомагане на държавната политика, планирането и разпределянето на бюджетни средства за универсални и ефективни услуги за защита на децата, а също така да се даде информация за развитието на законодателство, основаващо се на доказателства, политики и процеси на внедряване.

През 2013 г. нашата служба проведе Глобално проучване, което потвърди, че информацията относно насилието над деца остава оскъдна и разпокъсана по целия свят, с недостатъчно налични данни за неговата степен на въздействие, както и за рисковите фактори и свързаните с тях нагласи и социални норми, които затвърждават този феномен. Резултатите показват, че в рамките на една държава може да има редица институции за събиране и обработка на такава разпокъсана информация на базата на различни определения и показатели. Когато има една централна институция, информацията често се събира от ограничени източници, като не успява да обхване всички видове насилие срещу деца или всички специфични условия, в които то се проявява.

Освен това Глобалното проучване установи слаба или често липсваща координация между националните статистически органи и институциите, отговорни за политиките, програмите и разпределението на ресурсите за защита на децата от насилие. В съответствие с изследване на ООН от 2006 г. в Глобалното проучване се отправи препоръка към правителствата да признаят изключително важното значение на изграждането на стабилни системи за събиране на данни и убедителни доказателства за предотвратяване и справяне с насилието срещу деца, както и разработването на инструменти за мониторинг и индикатори за установяване на инциденти на насилие и пренебрегване над деца.

В тази връзка горещо приветствам проекта „Координиран отговор към насилие и пренебрегване над деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS)“. Неговото развитие потвърждава необходимостта от събиране на данни за насилие и пренебрегване и подчертава важността на събирането на данни в тази област като глобален приоритет и в 28-те държави-членки на ЕС, по-специално.

Системата за наблюдение на насилието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS) е иновативна система за наблюдение на инциденти на насилие и пренебрегване, използваща обща методология за различните страни и критична към различните сектори, услуги и професионални области в рамките на страните. Това значително ще запълни празнината в познанията ни за мащаба на този проблем, което ще даде възможност за по-добро разбиране на неговия характер и последици и следователно ще доведе до по-ефективни мерки за предотвратяване на насилието срещу деца.

Системата се появява в момент, когато държавите членки на Организацията на обединените нации изготвят световна програма за устойчиво развитие за периода след 2015 г. Основавайки се на Целите на хилядолетието за развитие, Целите на устойчивото развитие (ЦУР) предвиждат отделна цел, посветена на премахването на всички форми на насилие, малтретиране, изоставяне и експлоатация на деца. Това е значително постижение, което ще даде огромен тласък на защитата на правата на децата по целия свят.

Междусекторният подход при събирането на данни от инструмента за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS) ще служи не само за оказване на помощ и подкрепа на деца-жертви, както и на тези в риск от (ре)виктимизация; той определено ще допринесе за мониторинг и отчитане на напредъка на Целите на устойчивото развитие в 28-те държави-членки на ЕС. По-специално, той ще има значителен принос към данните за годишните доклади, показвайки текущите нужди от услуги в областта, като се подчертава връзката между специфичните фактори и вида на малтретиране на деца, както и за определяне на приоритетни действия, които трябва да бъдат предприети на местно, национално и международно ниво.

Използването на този важен инструмент ще подкрепи държавите-членки при изпълнението на техните международни задължения за по-ефективно изпълнение и отчитане на напредъка за премахване на насилието над деца в периода след 2015 г.

Марта Сантос Паис

Специален представител на Генералния секретар на ООН по въпросите на насилието над деца

Предговор към Наръчника за политика и процедури за системата CAN-MDS

В Конвенцията на ООН за правата на детето, ратифицирана от почти всички страни по света, се посочва, че всички деца имат право на закрила срещу всички форми на насилие (Чл. 19). Реализацията на това право изисква съгласувани усилия, ефективни процедури и сътрудничество в интегриране на системите за закрила на детето.

Проектът „Координиран отговор към насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни“ е ръководен от Института по детско здраве, Гърция и е съфинансиран от програма ДАФНЕ на ЕС¹, която се фокусира върху превенцията и отговорите към насилието срещу деца, млади хора и жени.

Събирането на данни е от съществено значение за превенцията, разкриването, докладването, лечението, намесата на съда и проследяването на случаите и за превенция на повторната виктимизация на деца. Агрегирането на данните е от съществено значение за установяване на тенденции, измерване на отговори и включване в разработване на политики. Логично е да се разработят инструменти за улесняване на бързата комуникация и сътрудничеството между специалистите.

CAN-MDS има ясна добавена стойност за Европа, тъй като решава предизвикателства, които са общи за много държави членки на ЕС, вкл. използване на общи дефиниции и термини, готов за използване електронен регистър на инциденти и рискове за деца и споделяне на информация между секторите и сред специалистите на основание на необходимостта да са информирани. Регистърът позволява връзки между всички инциденти, отнасящи се до определено дете. И накрая, инструментът служи като средство за предлагане на сравними и надеждни данни и статистика. Аз особено приветствам факта, че по време на проекта имаше широки консултации с експерти и че работата бе базирана на стандарти (чл. 19 от Конвенцията на ООН за правата на детето и Общия коментар № 13 на Комитета на ООН за правата на детето) и ISO стандарти. Инструментът е разработен на английски език и вече е адаптиран за употреба в седем европейски страни. Резултатите от неотдавнашно проучване на ЕС за събиране на данни за участие на децата в рамките на наказателното съдебно производство показва, че през 2010 г. само в 11 от всички 28 страни на ЕС е имало сравними данни за децата жертви на престъпление.²

¹ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/programme/daphne-programme/index_en.htm

² <http://bookshop.europa.eu/en/summary-of-contextual-overviews-on-children-s-involvement-in-criminal-judicial-proceedings-in-the-28-member-states-of-the-european-union-pbDS0313659/?CatalogCategoryID=WTQKABsteF0AAAEjKpEY4e5L>

Фокусът на 9-ия Европейски форум по правата на детето, проведен през юни 2015 г., бе поставен върху координацията и сътрудничеството в интегрирани системи за закрила на деца, като бяха предложени 10 принципа. Системата CAN-MDS подкрепя прилагането на тези принципи.

Системата CAN-MDS може да помогне да се постигне огромен напредък по предотвратяване и реагиране на насилието срещу деца и аз насърчавам държавите-членки на Европейския съюз да я приемат и да я използват, а там където е необходимо - да я адаптират към собствената си структура на управление³.

Маргарет Туит

Координатор на Европейската комисия за правата на детето

³ От юни 2015 г. електронният регистър е готов за ползване за обучение на специалисти/бъдещи оператори в страните, участващи в проекта и може да бъде пилотиран във всяка една от тях. Регистърът може да се използва и в други страни, като се преведе и направи необходимата адаптация.

РЕЗЮМЕ

Наръчникът за политика и процедури за работа със системата за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS) е насочен основно към службите/агенциите, разработващи политики, и към заинтересованите страни, работещи във всички сектори, свързани с администрирането на случаите с насилие и пренебрегване на деца, както и към всяка заинтересована страна, имаща отношение към проблемите за превенция на насилие и пренебрегване.

По отношение на **съдържанието** Наръчникът предоставя преглед на новоразработената система за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (**CAN-MDS**), нейната визия и мисия, както и международната и националните политически рамки, застъпващи нейното внедряване. Процедурите, свързани със структурата на системата, управлението и операциите, са описани заедно с процедурите за събиране на данни, източниците на данни, необходимите човешки и финансови ресурси и, не на последно място, управлението и разпространението на информацията, която се събира в системата.

Събиране на данни за насилие и пренебрегване на деца е широко осъзната необходимост и приоритет в световен мащаб и в рамките на страните членки на ЕС-28, в частност. Насилието и пренебрегването на деца е основен проблем за общественото здраве. Данни за случаи на насилие и пренебрегване на деца в рамките на ЕС се получават от различни източници и се събират чрез различни методики; следователно, проследяването на случаи на местно и национално ниво не е достатъчно координирано между участващите сектори. В международен план на местата, където съществуват системи за наблюдение, те се различават значително, така че сравнения между отделните системи не са възможни. Допълнителни пречки за ефективното наблюдение на насилие и пренебрегване (CAN) са липсата на общи оперативни дефиниции и регистрационни практики. Комитетът на ООН за правата на детето „признава и приветства многобройните инициативи, разработени от правителства и други организации за предотвратяване и отговор към насилието над деца. Независимо от положените усилия, съществуващите инициативи са недостатъчни. Въздействието на предприетите мерки е ограничено от липсата на знания, информация и разбиране на проблема за насилието над деца и неговите първопричини, от реактивните действия, насочени към симптомите и последствията, а не към причините, както и от стратегиите, които са фрагментирани/разпокъсани, а не интегрирани/фрагментирани. Отпуснатите средства за преодоляване на проблема са недостатъчни” (CRC.C.GC.13, 2011).

Основните характеристики на системата за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни могат да бъдат обобщени в две точки, т.е. **предметът на наблюдение**, който се основава на инцидент със злоупотреба и пренебрегване на дете и **основните ценности на философията** и практиката, които са: подходът към правата на детето, според който детето е притежател на права и не е изложено на недоброжелателни действия от страна на възрастен; най-добрият интерес на детето, както е определено в Конвенцията на ООН за правата на детето (чл.3) и правото на детето на свобода от всички форми на насилие (Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 19; CRC.C.GC.13, 2011).

Основните предизвикателства пред системата за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS) – освен тези, с които се сблъскват всички системи за наблюдение на общественото здраве, са обобщени по-долу:

- **В рамките на Европейския съюз - между отделните страни:** Системата за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца CAN-MDS има за цел да бъде използвана в различни страни, където са налице различни системи на управление. Ето защо на национално ниво може да не е възможно идентично прилагане на системата и това да налага адаптиране, съобразно особеностите на отделните страни.
- **В рамките на страните – между отделните сектори:** Различните сектори (здравеопазване, социални грижи, психично здраве, образование, правосъдие, правоохранителни органи) имат различни юрисдикции и компетенции по отношение на децата и затова децата са обект на различни данни (фокусът зависи от спецификата на сектора: детето - пациент, детето – бенефициент, детето – клиент, детето – ученик, детето – жертва/извършител/очевидец/свидетел).
- **В рамките на секторите - между професионалисти от различни области:** Различните компетенции на специалистите, работещи с деца, стесняват обхвата на общодостъпни данни между всички заинтересовани професионални групи, което води до различен фокус/насоченост и следователно до различно разбиране на правата на децата като цяло и на дефинициите за насилие и пренебрегване, в частност.
- **В рамките на едни и същи професионални групи - сред различни дефиниции за насилие/злоупотреба и пренебрегване:** Липсата на общоприети и разработени концептуални дефиниции често представлява пречка за събиране на валидни, надеждни и сравними данни за насилие и пренебрегване на деца.

Отговорът на системата за наблюдение **CAN-MDS** към тези предизвикателства може да бъде описан по следния начин:

- **В рамките на едни и същи професионални групи - сред различни дефиниции на насилие и пренебрегване на деца:** Системата за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца чрез минимален набор от данни (**CAN-MDS**) е система, основаваща се на инцидента. *Инцидентът* в този смисъл се базира на Конвенцията на ООН за правата на детето, чл.19 и Общия коментар на Конвенцията на ООН за правата на детето № 13 (2011). Дефинициите за насилие и пренебрегване на деца са разработени по начин, който изисква от операторите вземане на минимално решение с цел събиране на възможно най-много унифицирани данни (информация); инцидентите се определят или като актове на насилие, извършени срещу дете, или като пропуски/липса на грижа за детето. Определения на всеки един термин могат да се намерят в Ръководството на оператора.
- **В рамките на секторите - между специалисти от различни области:** Инструментариумът към системата за наблюдение (CAN-MDS Toolkit) е насочен към всеки специалист, работещ с деца, който има валиден професионален лиценз/разрешително или е легално сертифициран и спазва професионален етичен кодекс или сходни изисквания. Всеки специалист е възможно сам да идентифицира/установи или да бъде уведомен за случай на насилие и пренебрегване. За установяването на възможно най-много инциденти е включено участието и на широк кръг от специалности; това обаче поставя проблема със сходството на данните, които се събират. За тази цел е разработен минимален набор от данни, включващ само тези данни, които се явяват общи за всички специалисти – потенциални оператори (например пол на детето).

- **В рамките на страните – между отделните сектори:** Междусекторният подход за събиране на данни беше избран, като се следваха различни препоръки на важни международни организации в областта на правата на децата. В тази връзка секторите здравеопазване, социални грижи, психично здраве, правосъдие, образование и правоприлагане са допустими източници на данни за системата CAN-MDS. Разширяване на допустимите източници на данни чрез включване на всички съответни сектори се очаква да доведе до събиране на данни за по-голям брой случаи на насилие и пренебрегване (CAN) и следователно да увеличи възможностите събраната информация да даде истинска представа за размера на проблема. От друга страна, специфични за сектора елементи от данни са изключени от минималния набор от данни; например информация относно социално-икономическия статус на семейството (сектор благосъстояние), тежест на вредата/степен на нараняване, физически и психичен статус (сектор физическо/психично здраве), обучителни затруднения (образователен сектор), извършители или статут на доказване (сектор правосъдие/правоприлагане).
- **В рамките на Европейския съюз - сред страните:** Системата (CAN-MDS) е разработена, за да се прилага във всички страни-членки на ЕС-28 в бъдеще. Въпреки това, дори всички страни от ЕС да са заинтересовани от прилагането на CAN-MDS, нейното изпълнение в отделните страни не може да бъде идентично поради различията в системите за управление (като правителства на национално ниво и регионални органи на управление). Ето защо CAN-MDS трябва да бъде гъвкава по отношение на изпълнението в съответствие със спецификите/особеностите на конкретната страна. За да отговори на това предизвикателство, е проведено предпроектно проучване в държавите членки на ЕС.

Въвеждането на система за наблюдение следва да се основава на Инструментариум за оценяване на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS Toolkit), който се състои от: електронен регистър, Ръководството на Оператора и Протокол за събиране на данни, който е еднакъв за всички страни. Наред с Инструментариума има допълнителни помощни материали и насоки за адаптацията на системата на национално ниво за всяка заинтересована страна. Инструментариумът е разработен съгласно ISO / IEC 11179 за регистри на метаданни. Използван е и международен стандарт за систематизиране (кодифициране) в случаите, където е било приложимо (като ILO и други ISO стандарти за систематизиране/кодиране). Основният комплект инструменти (CAN-MDS Toolkit) е наличен на английски език и е адаптиран за седем държави-членки на ЕС (България, Белгия/Фландрия, Германия, Гърция, Франция, Италия и Румъния). Операторите на системата могат да бъдат специалисти, работещи в области като социално подпомагане, здравеопазване, психично здраве, правосъдие, правоприлагане, образование. Освен за наблюдение, системата CAN-MDS има за цел да служи и като готов и лесен за работа инструмент при проучване и проследяване на децата, жертви на насилие и пренебрегване или на тези в риск да бъдат (ре) виктимизирани, което засилва ангажираността на всички участващи страни.

Данните, събрани чрез системата CAN-MDS, могат да бъдат използвани за различни цели, като например съставяне на годишни доклади за случаите на насилие и пренебрегване, оценка на текущите нужди на ангажираните служби, определяне на действията, които да се предприемат срещу случаите на насилие и пренебрегване на местно, национално и международно ниво, както и преразпределение на ограничените ресурси (бенчмаркинг). Освен това данните от системата CAN-MDS могат да се използват и като основа за оценка

на ефективността на услугите и намесите, идентифициране на добри практики и планиране на бъдещи политики и законодателство (създаване на политики, управлявани от данни).

Система за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS)

Системата за наблюдение CAN-MDS е резултат от инициатива за разработване на механизъм за наблюдение на общественото здраве при случаи на насилие и пренебрегване чрез обща методология в различните страни и сред различните сектори, услуги и професионални направления в рамките на страните, спазвайки социални, културни и езикови особености, с цел да се запълни празнината в познанията ни за мащаба на проблема, за по-добро разбиране на неговия характер и последици, а следователно и за по-ефективна борба.

Визия

Да допринесе значително за запълване на празнината от необходими данни чрез координиране на междусекторен отговор при събиране на данни/информация за случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез предварително изработен минимален набор от данни:

- **чрез насърчаване на единното събиране на данни от всички сектори, участващи в администрирането на случаи на насилие и пренебрегване на деца с помощта на общ и лесен за употреба/работа регистър и чрез създаване на канал за комуникация между ангажираните сектори и работещите в тях специалисти,** като същевременно се развиват/усъвършенстват умения за събиране на данни за случаи на насилие и пренебрегване.
- **на ниво население:** отнася се до събирането на информация относно наблюдението на общественото здраве, позволявайки сравнения в рамките на и между отделните страни и осигурявайки постоянно актуализиращата се информация да бъде използвана като основа за оценяването на съществуващите практики и политики
- **на ниво случай:** да се фокусира върху проследяване на отделните случаи чрез улесняване/подпомагане на разследването и по-нататъшното администриране, а също така и осигуряване на обратна връзка за упълномощени специалисти/услуги за вече известни случаи.
- **за инциденти на насилие и пренебрегване на деца, определени като такива според Конвенцията на ООН за правата на детето чл. 19 и CRC/C/GC/13 (2011),** операционализирани по начин, който осигурява общо съгласие сред различните участващи страни **и целящи ранно събиране на информация за допустими инциденти,** идентифицирани от службите, оповестени от деца, (предполагаеми жертви) или докладвани от трети страни, независимо от състоянието на доказателствата.
- въз основа на стандартен набор от елементи от данни, одобрен от всички заинтересовани страни, оценени от гледна точка на етика, качество (уместност/приложимост, полезност, разбираемост, достъпност) и осъществимост (наличност на данни, надеждност, валидност, навременност, конфиденциалност и очаквани разходи), разработен и описан, следвайки или използвайки, където това е уместно/възможно, международни стандарти, и съпоставен с наличните

международни системи за кодиране, за улесняване на взаимосвързаността с вече съществуващите системи.

Мисия

Да предостави информация за дейности, свързани с инициативите за обществено здраве, надеждна и сравнима информация за случаи на (предполагаеми) деца жертви на насилие и пренебрегване, които са използвали социални, здравни, образователни, съдебни услуги и услуги за обществен ред на национално и международно ниво.

Да предостави информация на ниво случай, свързана с проследяването на отделните случаи, а именно да служи като готов за работа инструмент в проучването и последващите действия на децата жертви на насилие и пренебрегване или при такива в риск от (ре)виктимизация, чрез спазване на националното законодателство и прилагане на всички правила, необходими за гарантиране на етично събиране на данни и тяхното администриране.

Конвенция на ООН за права на детето (UNCR)III

Член 3

1. Висшите интереси на детето са първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи.

2. Държавите - страни по Конвенцията се задължават да осигурят на детето такава закрила и грижи, каквито са необходими за неговото благосъстояние, като се вземат предвид правата и задълженията на неговите родители, законни настойници или на другите лица, отговорни по закон за него, и за тази цел те предприемат всички необходими законодателни и административни мерки.

3. Държавите - страни по Конвенцията, осигуряват институциите, службите и услугите, отнасящи се до закрилата или грижите за децата, да отговарят на стандартите, установени от компетентните власти, особено в областта на безопасността и здравеопазването и по отношение на числеността и пригодността на техния персонал и компетентния надзор над него.

Член 19

1. Държавите - страни по Конвенцията, предприемат всички необходими законодателни, административни, социални и образователни мерки за закрила на детето от всички форми на физическо или умствено насилие, посегателство или злоупотреба, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация, включително сексуални престъпления, докато то е под грижите на родителите си или на единия от тях, на законния си настойник или на всяко друго лице, на което то е поверено.

2. Такива защитни мерки включват според случая ефективни процедури за създаване на социални програми за осигуряване необходимата подкрепа на детето и на лицата, които се грижат за него, както и на всички други форми за предотвратяване и разкриване, докладване, отнасяне за разглеждане, разследване, разглеждане и проследяване на случаите на малтретиране на деца, описани по-горе, и според случая за намеса на съдебните органи.

ПОЛИТИКИ

Международна рамка

Международната политическа рамка, защитаваща необходимостта от продължително и систематично събиране на информация за насилие и пренебрегване на деца, е зададена с конвенции, указания, резолюции, планове за действие и препоръки, съставени от водещите международни организации в сферата.

Организация на обединените нации (ООН)

Комитетът за правата на детето, Общ коментар № 13 (2011), член 19 от Конвенцията за правата на детето, отбелязва, че „степената и интензивността на насилието, упражнявано върху децата, е тревожно“. В целия общ коментар се изтъкват ползите от събирането на данни. В правния анализ на Конвенцията на ООН за правата на детето, чл. 19.2, е подчертано, че „мерките за превенция от професионалисти и институции (Правителство и гражданско общество)“ трябва да бъдат предприети с цел „да се създаде основа за информативна политика и практика и да се идентифицират възможностите за превенция“ (чл. 47 d.i.), като това може да бъде постигнато чрез систематично и продължително събиране на информация и анализ. Този въпрос се разглежда и във връзка с ефективните процедури, при които се препоръчва и включването на „междусекторна координация“, разработване и прилагане на систематично и продължаващо събиране и анализ на данни“ и „развитие на измерими цели и показатели по отношение на политики, процеси и резултати за деца и семейства“ (чл. 57 б, г / Чл. 57 а, б, d). Съгласно административните мерки, които трябва да отразяват „правителствените задължения/отговорности“, се предполага, че „политики, програми, наблюдение и системи за надзор са необходими за защита на детето от всички форми на насилие на национални и поднационални правителствени нива“, както и установяването на „цялостна и надеждна национална система за събиране на данни, с цел да се осъществи систематично наблюдение и оценка на системите (анализ на въздействието), услугите, програмите и резултатите въз основа на индикаторите, отговарящи на универсалните стандарти, както и адаптирани и насочвани от местно установените цели и обекти“ (чл. 42 а i-ii,v).

Съвет на Европа

Насоките относно интегрирани национални стратегии за защита на децата от насилие, оповестени от Съвета на Европа през 2009 г., имат за цел да насърчат развитието и внедряването на холистична национална рамка, която да защитава правата на децата и да премахне насилието срещу тях. Насоките се базират на общи принципи (сред които: най-добрият интерес за детето и неговата защита срещу насилие; задължения и участие на държавите и другите участници), както и на оперативни принципи (където интегрираният подход е застъпен чрез междусекторно сътрудничество и подход за достъп на множество заинтересовани страни.

Конкретно по отношение на събирането на данни, в контекста на интегрирани действия на национално, регионално и местно равнище, се препоръчва „задълженията и отговорностите на регионалните и местните органи да включват събиране на данни за насилието срещу деца, а също и разработване, прилагане и мониторинг на превантивни мерки“ (насока 3.2.2). Според законовата рамка,

която трябва да бъде в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето (5.1), се препоръчва „политиките, които се уповават на изследване, доказателство и собствените преживявания на децата, да бъдат разработени с цел да се предотврати, открие или отговори на насилието срещу деца с особено внимание към защита на уязвимите групи” (5.2); съгласно институционалната рамка за реализация на стратегията, един от предложените ключови елементи е създаването на орган, като „национална статистическа служба или изследователски институт, занимаващ се с деца”, който ще отговаря за координираното събиране на данни за насилие и пренебрегване, анализа, управлението и разпространението на данните/информацията (5.3.1.d).

Указание 7 е посветено на **изследването и данните**. Отбелязано е, че „приемането на национална схема за изследване представлява най-подходящият начин за насърчаване на цялостен и систематичен подход за събиране на данни, анализ, разпространение и изследване”. **Статистическото наблюдение** на насилие и пренебрегване на деца, според същото указание, трябва да бъде постоянно и въз основа на установена методология на национално, регионално и местно ниво при всички специфични условия, като същевременно националните бази данни трябва да действат в съответствие с правилата за защита на данните (7.a), но също да включват и данни за случаи на насилие над деца, живеещи в институции или други алтернативни грижи (7.б). Що се отнася до **координирането**, се препоръчва определянето на единен орган, например национална статистическа служба или изследователски институт, отговарящ за събирането и разпространението на данни за децата на национално равнище и обмен на информация в международен план (7.a). **Активното участие/принос на всички агенции за закрила на детето при събирането на данни** (7.б) е силно подчертано, както и изготвянето на **международно признати единни стандарти** за улесняване на международната сравнимост на данните (7.4). Посочва се, че **администрирането/обработването на личните данни** на национално, регионално и местно равнище трябва да бъде съобразено с международно приетите стандарти и етични гаранции (ETS No. 108; ETS № 181) (7.3).

УНИЦЕФ

В документа, озаглавен „Глобална статистика за защита на децата от насилие, експлоатация и злоупотреба”, са обобщени основните дейности за глобален мониторинг, в които УНИЦЕФ играе водеща роля, се отбелязва, че въпреки важността на големите изследвания на семейства/домакинствата, „те не са подходящи за наблюдение на разпространението и честотата на някои особено чувствителни или незаконни действия като сексуалната експлоатация”, тъй като те не предоставят информация за децата, живеещи извън семейства/домакинства (например бездомни деца и деца, живеещи в институции). От друга страна, въпреки че „мониторингът на чувствителните въпроси, свързани със закрилата на детето”, е изправен пред важни методологични и етични предизвикателства, се предполага, че „по-нататъшни изследвания и проучвания за валидиране са съществена предпоставка за разработване на методологии и инструменти за събиране на данни, за да се запълнят съществуващите пропуски”.

Световна здравна организация (СЗО)

Планът за действие, публикуван от Регионалния комитет на СЗО за Европа, озаглавен **„Инвестиране в децата: Европейски план за превенция на насилието над деца 2015-2020”** в съответствие с Европейската рамка за здравна политика „Здраве 2020” (Health 2020) и Резолюцията на ЕС „Инвестиране в децата: Европейска здравна стратегия за деца и юноши, 2015-2020” (документ EUR / RC64 / 12), насърчава „действия на ниво население и на целеви, селективни подходи за високорискови групи, като по този начин се стреми да поправи неравенството”.

Първата цел на плана за действие е да **„направи рисковете за здравето, като малтретирането на деца, по-видими, въвеждайки информационни системи в страните членки”**. В ал. 10 се споменава, че „...малко страни редовно събират надеждна информация за разпространението на насилието над деца и други неблагоприятни преживявания от детството. Оперативните определения за малтретиране на деца трябва да се стандартизират; информацията трябва да бъде събрана от различни сектори и агенции и да бъде споделена. При извършването на такива проучвания са налични стандартизирани инструменти, като самите проучвания са в съответствие с правото на децата да бъдат изслушани. Информационните системи трябва да бъдат използвани за оценяване на превантивните програми, за определяне дали националните цели са достигнати. Подобни оценки изискват стандартизирани инструменти и методи. Доброто психическо състояние и здраве на децата са увредени от малтретиране и други нежелателни събития, като проучванията в училищата за доброто психическо състояние на децата могат да осигурят допълнителни подкрепящи индикатори”.

В същия план за действие се упоменава, че за достигането на целите ще бъде осигурена подкрепа на всички Страни-членки (от регионалния офис за Европа на Световната здравна организация) под формата – освен всичко друго – на насоки за подготвянето на национални отчети и планове за действие със стандарти за събиране на данни и наблюдение, програмиране и оценяване. Целта е да се гарантира последователен подход и насока за планове за действия, които съдържат подробна информация за цели, предложени действия въз основа на доказателства, програма за внедряване, отговорни страни и индикатори за мониторинг и оценка (ал. 21). „СЗО ще осигури пълна подкрепа на отделни страни при подготовката на националните планове, отчети, наблюдения и програми за внедряване, включително чрез двугодишен договор за сътрудничество” (ал.22).

В наскоро публикувания набор с инструменти за отразяване на правните, здравните и отговорите на социалните служби в отговор на малтретиране на деца, в главата, свързана с взаимодействието между проучване и практика и по-точно при анализирането на заплахите и стимулите за участие, е отбелязано, че работната тежест е потенциално най-голямата заплаха за отказ от участие. Агенциите и служителите за закрила на децата непрекъснато се стремят да разпределят оскъдните ресурси за справяне с най-неотложните проблеми. Много от работещите в сферата за защита на децата ще се почувстват претоварени. Допълнителната работа за събиране на данни ще бъде за сметка на работното време с клиенти или за сметка на свободното време на служителя. Освен нагласата на работника, че проучването е валидно и уместно, е важно да се създаде въпросник, който да включва важни проблеми, но и същевременно да не бъде прекалено дълъг. За

повече информация относно подхода за прилагане на минимален набор от данни при наблюдение на насилието над деца, вижте насилие и пренебрегване на деца чрез минимален набор от данни (CAN-MDS).

Европейски парламент. Съвет на Европейския съюз

Системното и адекватно събиране на статистически данни е признато от Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз като основен **компонент на ефективното разработване на политики в областта на правата, предвидени в Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета**. С цел да се улесни оценяването на приложението на тази Директива, Държавите-членки следва да съобщават на Комисията съответните статистическа и данни. Тези данни може да включват информация, която е записана от съдебните органи и от страна на правоприлагащите агенции, и при възможност, административни данни, събрани от службите за здравни и социални грижи, от обществени и неправителствени организации, работещи в подкрепа на жертвите, или чрез службите за възстановително правосъдие и други организации, които работят с жертви на престъпления. Съдебните данни може да включват информация относно докладвана престъпност, броя на случаите, които са разследвани, и наказателно преследвани и осъдени лица. Административните данни, базиращи се на услугите, могат да включват, доколкото е възможно, данни относно това как жертвите използват услугите, предоставяни от държавните агенции, както и от обществени и частни подкрепящи организации, като например броя на рефералите от полицията до служби за подкрепа на жертвите, броя на жертвите, които са потърсили, получили или не подкрепа или възстановително правосъдие. Във финалните разпоредби (гл.6, чл. 28) е определено, че предоставянето на данни и статистическа информация следва да бъдат изпратени от държавите членки в срок до 16 ноември 2017 г. и на всеки три години след това, към Комисията, показвайки какъв брой жертви са имали достъп до правата, залегнали в Директивата.

Европейска комисия

Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“ на Европейската комисия дава приоритет на дейностите по събиране на данни. Дейностите, които могат да бъдат финансирани от програмата JUST 2014-2020, включват, наред с другите дейности, събиране на данни и сътрудничество за установяване на най-добри практики, които могат да се използват в други страни участнички, разпространение, повишаване на осведомеността и дейности за обучение.

Сред основните законодателни инструменти за политики и мерки в/на държавите-членки, насочени към насърчаване и развитие на интегриран подход за закрила на детето, е включена и Директивата за правата на жертвите (2012/29 / ЕС), която съдържа подробни разпоредби за деца, като например чл. 28, за предоставяне на данни и статистика (Директива 2012/29/ЕС); в която се намират и разпоредбите за разпределяне на данните по възраст.

Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“ (Основни права и гражданство на Съюза, Раздел В.1: Основни права и права на детето) призовава държавите членки да инвестират в по-нататъшно подобряване на събирането, анализа и

разпространението на сравними данни в ЕС. В допълнение е отправен и призив към всички участници да предотвратят и да се борят с всички форми на насилие срещу жени и момичета, поставяйки силен акцент върху събирането на данни за разпространение, осигуряване на обучение на специалисти в съответните области, подпомагане на жертвите, прилагане на съществуващото законодателство на ЕС и повишаване на осведомеността за проблема.

По време на **7-ия Форум за правата на детето** бяха разисквани идеи относно някои пропуски на внедрените системи за защита на детето, така че събирането на информация от този вид все още не е достатъчно добро като цяло, за да подкрепи създаването на политики, основани на доказателства.

В **изводите направени след 8-ия Европейски форум за правата на детето** бе акцентирано върху нуждата от и цената на внедрените системи за защита на децата. Смята се, че подходът към защита на децата може ефективно да отчете разнообразните нужди от закрила при всички условия, докато подобни системи трябва да дадат възможност на различните участници да си сътрудничат един с друг, да координират своите действия между различните сектори и да използват различни инструменти и мерки, за да се справят с насилието и пренебрегването. Холистичният подход между секторите и на правителствено ниво трябва да постави детето в центъра и да включва различни специалисти, които да допринесат с различни експертни познания и перспективи.

В **информационния документ от 9-ия Европейски форум за правата на детето**, се посочва, че основната цел на националните системи за закрила на детето, е да се защитят децата от насилие. Интегрирана система за закрила на детето се определя като „начинът, по който всички отговорни (а именно държавните органи, представени от правоприлагащите органи, съдебните органи, имиграционни власти, социалните служби, агенции за закрила на детето и т.н.) и елементи на системата (например закони, политики, ресурси, процедури, процеси, подсистеми) работят заедно в различните сектори и агенции, споделяйки отговорности, за да образуват защитена и правова среда за всички деца. В една интегрирана система за закрила на детето компонентите и услугите са мултидисциплинарни, междусекторни и междуйнституционални и работят заедно по съгласуван начин”. Подобна система поставя детето в центъра, като поставя на място всички закони и политики, правителствени ресурси, наблюдение и събиране на информация, както и услуги за превенция, защита и отговор и ръководство на грижата.

10 принципа за дискусия във форума се основават на подхода за правата на децата и изцяло признават децата като притежатели на права при зачитане на хоризонталните принципи като най-добрите интереси на детето. Конкретно: **системите за закрила на детето** следва да **включват мерки за превенция**, като например механизми за децата да търсят правата си, връзки с други области на политиките, усилено събиране на данни (принцип 3). **Системите за закрила на детето** трябва да **гарантират адекватни грижи**: специалисти и практикуващи, работещи за и с децата трябва да получат обучение и насоки относно правата на детето, съответното законодателство и процедури, за да бъдат ангажирани и компетентни. За улесняване на тяхната роля и отговорите към насилието срещу деца, протоколите и процесите трябва да са интердисциплинарни или мултидисциплинарни; **стандарты, показатели и инструменти, както и системи за мониторинг и оценка** следва да бъдат **осъществени** „под ръководството на

национална координираща рамка”. **Политиките за защита на децата и механизмите за докладване** трябва да **бъдат осъществени** в рамките на организации, работещи директно с и за деца (принцип 6). **Обучение за идентифициране на рисковете за деца в потенциално опасни ситуации** се предоставя също така и на учители на всички етапи в образователната система, социални работници, лекари, медицински сестри и други здравни специалисти, психолози, юристи, съдии, полиция, пробационни и затворнически служители, журналисти, общински работници, възпитатели/настойници, държавни служители и длъжностни лица, служители в убежища, традиционни и религиозни лидери. Правилата за докладване/отчитане на случаи на насилие и пренебрегване са ясно определени, като специалистите, чиито задължения са свързани с докладване/отчитане на случаи на насилие и пренебрегване, носят цялата отговорност. **Съществуват сигурни, добре известни, поверителни и достъпни механизми за докладване:** механизмите са достъпни за децата, техните представители или трети лица, за да докладват насилие срещу деца, включително чрез използване на 24/7 линии за помощ/телефони на доверието и горещи линии (принцип 10).

ChildONEurope

В **Насоките за събиране на данни и системи за мониторинг на насилие срещу деца, публикувани от ChildONEurope (2009)**, задължението за събиране на данни като част от международния ангажимент за прилагане на правата на децата е разгледано подробно. Там се споменава, че „наличието на надеждни, споделени и съпоставими данни за детството е решаващ и неотложен проблем, който непрекъснато се изтъква на европейско и международно равнище”, както и че „липсата на координирани и адекватни данни за насилието срещу деца, често е симптом за една по-обща слабост при събирането на данни за децата, както и в програмите за наблюдение и политиките, които ги засягат”. Необходимостта от разработване на системи за събиране на данни за насилие и пренебрегване неизменно присъства сред основните препоръки и искания на Комитета на ООН за правата на детето в неговите заключителни доклади за почти всички страни. Освен това някои институционални задължения също произтичат от подписването и ратифицирането на други международни правни инструменти, като Европейската конвенция за упражняване на правата на децата, 1996 г. (чл. 12); Незадължителния протокол към Конвенцията за правата на детето (CRC) относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография, 2001 г. (чл. 12); Конвенцията на Съвета на Европа за престъпления в киберпространството, 2001 г. (чл. 31); Конвенцията на Съвета на Европа за действия срещу трафика на хора, 2005 г. (чл. 36-38.); и Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, 2007 г. (чл. 10).

В **Насоките** се отбелязва, че няколко международни разпоредби с незадължителен характер, както и различни проучвания препоръчват като добра практика използването на системи за събиране на данни за злоупотреба с деца. Тези документи са важни отправни точки за правителствата и вече са оказали своето влияние върху национални и международни стратегии. Като се има предвид, че насилието и пренебрегването на деца е от значение поради връзките си с анализа на някои по-обща социални условия, засягащи децата, то данните за насилие над деца могат да се разглеждат като елемент от по-обща система,

даваща информация за детското благосъстояние. Подчертано е, че е налице „нарастващо осъзнаване на факта, че липсата на достатъчно данни за благосъстоянието на децата, както и качеството и условията на средата, в която те растат, не позволява да се разработят и приложат ефективни политики, както и да има ефективно разпределение на ресурсите”.

Национална рамка

В последните 20 години Република България развива системна политика за закрила на децата. Неотменен приоритет в тази политика е превенцията на насилието и пренебрегването на деца.

Основните дейности в областта на превенцията на насилието над деца са регламентирани в Закона за закрила на детето и Правилника за неговото прилагане, в унисон с Конвенцията на ООН за правата на детето. Задълженията за съдействие и сигнализиране са описани в чл. 7 от Закона за закрила на детето:

- (1) Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.
- (2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.
- (3) При постъпване на сигнал в Държавната агенция за закрила на детето, че дете се нуждае от закрила, председателят ѝ го препраща незабавно в отдел „Закрила на детето” в дирекция „Социално подпомагане” по настоящ адрес на детето.
- (4) При постъпване на информация по ал. 1, която се отнася до дейността на друга институция, се изпраща към нея по компетентност.
- (5) Централните и териториалните органи на изпълнителната власт и специализираните институции за деца са задължени своевременно да оказват съдействие и да предоставят информация на Държавната агенция за закрила на детето и дирекции „Социално подпомагане” при изпълнение на служебните им задължения при условия и по ред, определени в Закона за защита на личните данни.

Закрилата срещу насилие и пренебрегване на деца е формулирана в чл. 11 от ЗЗДет:

- (1) Всяко дете има право на закрила срещу въвлечение в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие.
- (2) Всяко дете има право на закрила срещу нарушаващите неговото достойнство методи на възпитание, физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси.
- (3) Всяко дете има право на закрила срещу използване за просия, проституция, разпространяване на порнографски материали и получаване на неправомерни материални доходи, както и срещу сексуално насилие.
- (4) Всяко дете има право на закрила срещу въвлечение в политически, религиозни и синдикални дейности.

В Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето са представени дефиниции за видовете насилие, а в Закона за защита срещу домашното насилие чл. 2, ал. 2 се посочва, че всяко домашно насилие извършено в присъствието на дете, се счита психическо и емоционално насилие върху дете. С промените в Закона за здравето през 2009 г. чл. 125 (а) ясно се посочва, че „Медицинските специалисти, работещи в лечебните заведения или в здравните кабинети, са длъжни да уведомят органите на Министерството на вътрешните работи и дирекция „Социално подпомагане” за всяко дете, постъпило в лечебното заведение или посетило здравния кабинет, което е жертва на насилие.”.

Институциите, които набират и съхраняват информация за случаите на насилие и пренебрегване на деца в България са: Агенция за социално подпомагане (АСП), Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД), Министерство на вътрешните работи, структури на Министерство на здравеопазването (МЗ), доставчици на социални услуги за деца и семейства, съдебна система, Прокуратура и др.

Голяма крачка към подобряването на системата за идентификация, регистрацията и мониторинг на случаите на насилие и пренебрегване на деца се прави с приемане и подписване на *Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила при случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисна интервенция на 15.03.2010 г.* Основаната цел на Споразумението е да „осигури междуведомствен подход и работа в мултидисциплинарен екип при предприемане на действия в случаи на насилие и злоупотреба с дете“. Разписани са отговорностите на институциите и техните представители на национално и местно ниво; процедура за идентификация и оценка; процедура за кризисна интервенция.

Мониторингът по приложението на Координационния механизъм, част от Споразумението, се осъществява посредством специално разработена информационна карта, която се попълва в края на всяка календарна година и е насочена към набиране на информация за работата през годината на мултидисциплинарен екипи на местно ниво. След обобщаването на информацията ДАЗД подготвя доклад с основните изводи от мониторинга и констатираните трудности във взаимодействието.

Министерството на Образованието с участието на МТСП, АСП, ДАЗД, МВР, ЦКБППМН и неправителствени организации (Национална мрежа за деца, Фондация „Стъпки за невидимите деца в България“, Фондация „Асоциация Анимус“, Асоциацията на психолозите в България и УНИЦЕФ) две години по-късно разработват *Механизъм за противодействие на училищния тормоз*. Целта е да се предложи унифициран подход за действие срещу тормоза, който да подпомогне училищата в техните усилия за справяне с това явление.

Стратегически документи в областта на превенция на насилие и пренебрегване на деца

От 2002 г. в **националните програми за закрила на детето**, приемани от Министерския съвет, по предложение на министъра на Министерство на труда и социалната политика и председателя на ДАЗД, превенцията на насилието над деца е основен приоритет.

С решение на Народното събрание, обнародвано в Държавен вестник, бр.14 от 12 февруари 2008г., е приета **Национална стратегия за закрила на детето (2008-2018)**. Тя включва мерки и дейности за защита от всички форми на насилие срещу деца. Специално внимание се отделя на необходимостта от междуинституционален и интердисциплинарен подход на местно ниво и изграждане на партньорска мрежа с ясно очертана роля на всеки от партньорите.

Национален план за превенция на насилието над деца (2012 – 2014)

В съответствие с препоръките на Комитета по правата на детето (след разглеждане на втория периодичен доклад на Република България по приложението на Конвенцията на ООН за правата на детето) за включване на институционални планове за действие към Националната стратегия за детето 2008-2018 г., е разработен и приет Национален план за превенция на насилието

над деца. Една от стратегическите цели на плана е повишаване ефективността на мерките за закрила на деца от насилие чрез: поддържане на база данни за случаите на деца, жертви на насилие; обобщаване и анализиране на нуждите и хармонизиране на индикаторите за информацията, събирана от различните институции; мониторинг на приложението на Координационния механизъм.

Идентифициране и съобщаване на случаи на насилие и пренебрегване на деца

От 2002 г. Държавната агенция за закрила на детето събира и обобщава данни за броя и профилите на деца, жертви на насилие. На основание чл. 17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето в Държавната агенция за закрила на детето се създава и поддържа Национална информационна система за деца в риск, част от която са и децата, жертва на насилие. Информацията за децата, жертва на насилие, постъпва на тримесечен период от всички отдели за закрила на детето в страната, които на местно ниво осъществяват дейностите по закрилата на децата, преживели насилие.

Към настоящия момент информацията се събира от ДАЗД с различна периодичност чрез специално разработени информационни карти на хартиен или електронен носител, по определени показатели, с устойчива методология, отчитаща динамиката. Методиките са напълно съобразени с препоръките на Комитета по правата на детето относно поддържането на необходимата по Конвенцията за правата на детето информация. Показателите в информационните карти са съгласувани и одобрени, както от държавните институции, органи по закрила на детето, така и от Националния статистически институт.

ДАЗД събира и обобщава данните от различни институции (полиция, здравеопазване, образование, социални институции, НПО) и ги публикува на електронната си страница.

[Важна роля в превенцията на насилие и пренебрегване на деца има 24-часовата Национална телефонна линия за деца 116 111.](#) Тя е създадена през 2009 г. от ДАЗД с подкрепата на УНИЦЕФ и се управлява от Фондация Анимус, с хармонизиран общоевропейски номер. На линията се подават сигнали за деца в риск, включително деца-жертви на насилие.

Съществуващото законодателство и разработени стратегически документи в страната, **наличните механизми и ресурси** в областта на превенцията на насилието и пренебрегването на деца са пререквизит за въвеждане на системата за наблюдение на случаи CAN-MDS.

Внедряването на системата в практиката ще подобри координацията и комуникацията между всички отговорни институции и специалисти, ангажирани в дейностите по закрила на детето и подкрепа на децата, преживели насилие. Сигналът за насилие, както и последващите действия и мерки, предприети от институциите за подкрепа на детето и семейството, ще се отразяват своевременно в електронната система и в реално време могат да бъдат достояние на всички участници в процеса.

Внедряването и използването на системата за наблюдение CAN-MDS ще подобри ефективността на съществуващите механизми и мерки за закрила на децата от насилие в България.

Система за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база данни (CAN-MDS)

Кратко описание. Характеристики. Елементи

Инструментариум CAN-MDS

Инструментариумът за оценяване случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни е насочен към всички потенциални потребители в ЕС-28 (всички страни членки на ЕС) и други държави, агенции и служби, ангажирани в сферата на благоденствието/социалните грижи, физическо и психическо здраве, правосъдието, правоприлагането и образованието, които участват в администрирането на случаите на малтретиране на деца, специалисти, работещи в сферата на вторична и третична превенция на насилие и пренебрегване деца, учени в областта на социалните и здравни науки и епидемиолози. Основната целева група (таргет група) на набора от инструменти са операторите на системата за оценяване на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS).

Инструментариумът се състои от 3 основни елемента:

1. Първата версия на Минималната база данни, която в момента се състои от 18 променливи, е резултат от многоцикличен процес за оценка на качеството и изпълнимостта, в който са взели участие заинтересовани страни от различни държави; съществува електронна и печатна версия на набора от инструменти на системата (CAN-MDS) [предимно с цел обучение].
2. Протоколът за събиране на информация/данни (приложен към Ръководството за Оператори в системата CAN-MDS) е изготвен на базата на системата за оценяване на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS) и разглежда стъпка по стъпка процедурата за използване на системата; този Протокол може да бъде използван от всеки специалист, който вече е преминал обучение, за да стане оператор.
3. Ръководството за оператора, в което е включена цялата необходима основна информация за специалистите, които покриват/изпълняват критерии и условия за допустимост (като успешно преминато кратко обучение) за използване на системата. Освен информация, отнасяща се до необходимостта от наблюдение на случаи на малтретиране на деца в страната, в Ръководството е включена и специална част, която се отнася до въпроси, свързани с етика, поверителност и конфиденциалност при събиране на данни за системата (CAN-MDS). Основната част на документа е посветена на подробното представяне на променливите, включени в системата (CAN-MDS) заедно с техническите спецификации и дефиниции на елементите.

При разработване на Инструментариума за системата CAN-MDS са използвани международни стандарти и класификации (където е възможно), като ISO стандарти за кодовете на службите (за страна и региони) и ILO-ISCO-08 (за кода на операторите). В други случаи е следвана рационалността на международните стандарти (като напр. методология за псевдоними с цел осигуряване на защита на лични данни, регистриране на данни и вторични данни като напр. данни за контакт). За дизайна и описанието на CAN-MDS най-общо е следвана рационалността на регистрите за метаданни, в съответствие с ISO/IEC 1179. Както вече бе посочено, операционализирането на дефиниции за случай е въз основа на Конвенцията на ООН за права на детето, чл. 19 и Коментар № 13 от общия коментар към нея (UN CRC/GC/C/13 (2011), а там където е възможно-счетовано с международни класификационни системи като МКБ-9, МКБ-10 (ICD-9, ICD-10) както и DSM-5 (2013). За данните, за които не бяха намерени релевантни класификации, бе направена кодировка въз основа на кодиране и съгласуване в контекста на системата CAN-MDS (като напр. за подходящите служби и сектори за участие в системата CAN-MDS като източници на данни и предлагане на различни нива на достъп за операторите). В такива случаи използваните методологии са ясно дефинирани с оглед даване възможност за всяка интересуваща се страна да ги използва и да адаптира CAN-MDS в други настройки или за обновяване на информацията.

И накрая, но не на последно място, следва да се отбележи, че в Инструментариума е включено и подробно ръководство с възможности за адаптацията му към условията на отделните страни, както и други документи, свързани с насилието и пренебрегването на деца.

ПРОЦЕДУРИ

А. Структура и ръководство

3-компонентна структура на CAN-MDS

1. Национален административен орган
2. Служби-източници на данни / Професионалисти-Оператори
3. Централен регистър

Управление и роли

1. Национален административен орган

Координационната роля на националната система за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (CAN-MDS) може да се извършва от орган, който работи активно в областта на правата на децата и удовлетворява критериите по отношение на:

- правен статут: трябва да бъде официално призната държавна институция, статистическа служба, организация за изследвания или независим орган;
- да има законовото право да поддържа и администрира лична информация;
- да има достатъчно човешки и финансови ресурси, както и физическа инфраструктура (това не означава, че са необходими допълнителни ресурси; ако съществуващ орган стане Администратор в системата CAN-MDS и отдели част от наличните ресурси за координиране/съгласуване със системата, оперативните разходи биха били значително по-малки, отколкото в случай на създаване на нова служба*);
- да може да се ангажира предварително с целите и работата на системата, етичните правила за събиране на данни, поддръжката и администрирането на лични данни, в съответствие с действащото законодателство, както и навременното разпространение на информацията.

* Анализът на финансовото планиране и бюджетиране въз основа на спецификата на страната може да изчисли с относителна точност инсталацията и оперативните разходи, разходите за необходимите материали и изграждане на капацитет, както и разходите за необходимите човешки ресурси.

2. Служби източници на данни. Професионалисти-оператори

Системата за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS) има за цел да събира надеждни данни за случаи на насилие и пренебрегване, обхващайки възможно най-голяма част от целевата група (деца до 18 години). Поради тази причина системата е насочена към разширена база на потенциални източници на информация, които систематично* биха предоставяли на системата изчерпателни данни, за да могат да бъдат напълно описани ограничен брой елементи от данни, които впоследствие да бъдат достъпни за всички източници (минимален набор данни).

Повече информация, относно критериите за допустимост за идентифициране на сектори и професионални групи - източници на данни, е на разположение в доклада „Развитие на критериите за допустимост за създаването на национални Оператори в системата за наблюдение на насилието и пренебрегване на деца (CAN-MDS) от Основни & Разширени групи” и „Допустими членове от национални Оператори в системата CAN-MDS от Основни & Разширени групи”.

*сектори с различни юрисдикции (здраве, психично здраве, благосъстояние, образование, правосъдие, правоприлагане), служби с различни отговорности (принадлежащи към един от допустимите сектори) и групи специалисти от различни области (участващи във всеки етап от администрирането на случаи на насилие и пренебрегване)

3. Централен регистър

Регистърът в системата CAN-MDS е защитен с парола електронен инструмент, който е разработен въз основа на минималния набор от данни. Състои се от 18 типа данни, които са разпределени в пет групи: дете, инцидент, семейството, услуги и запис. От всеки оператор, източник на данни, се изисква да събира данни за инциденти на насилие и пренебрегване на деца, които ще бъдат въведени в регистъра на системата CAN-MDS, както и данни, които ще бъдат предадени на административния орган (и никога няма да бъдат въведени в регистъра). Въведената информация в регистъра може да бъде първична (необработени данни, отнасящи се за инцидента, като датата на записа) или вторична (данните, произтичащи от изчисления въз основа на необработените данни, като например възрастта на детето към момента на регистрация, изчислена според датата на раждане или въз основа на вече съществуващи международни системи за класификация, като например международната класификация на професиите ISCO-ILO-8). Данните, които са достъпни само за Администратора, са предимно допълнителни данни за идентифициране на самоличността на детето и обслужват единствено администрирането на ниво случай и не са свързани с целите на наблюдение на общественото здраве. В тази категория се включват чувствителни лични данни или други идентификатори, като например данни за контакт.

Повече информация може да бъде намерена в Ръководството за Оператори на системата CAN-MDS и Протокола за събиране на данни в системата (CAN-MDS).

Основни функции на системата CAN-MDS

Разкриване на случай въз основа на дефинициите за случай

- Идентификация от професионалист оператор.
- Случайно или чрез въпроси при предполагаемо малтретиране или чрез рутинен скрининг.
- Детето (предполагаема) жертва се докладва само.
- Доклад от трета страна.

Регистриране на случай чрез използване на системата CAN-MDS

На операторите се предлага кратко обучение относно процедурите при регистрация на случай и използване на Протокола към системата за наблюдение на случаи CAN-MDS (третата част от Инструментариума на системата CAN-MDS).

Въвеждане на нови данни в системата CAN-MDS

„Въвеждане на нови данни“ от Оператора означава инициране на въвеждане на данни за нов инцидент на малтретиране на дете, независимо дали инцидентът е доказан и дали специфичният инцидент се отнася до познато дете (данни за което вече съществуват в системата CAN-MDS или дете, което се регистрира за първи път в системата CAN-MDS).

Непрекъснато въвеждане на данниⁱ

„Непрекъснато“ означава, че операторът въвежда нови данни за всеки случай на инцидент на малтретиране на детето, достигнал до него (или идентифициран от самия оператор или съобщен от самото дете жертва, или от друг източник на информация)

Потвърждение на случай

„Потвърждение на случай“ или с други думи обоснован статус на малтретиране не е пререквизит за „въвеждане на нови данни“ в системата. Сред източниците на данни само Оператори от ниво 1 (Правосъдни служби или служби от областта за закрила на детето) имат право да процедурат с потвърждаването на случая.

Обратна връзка

- На популационно ниво (наблюдение на ниво обществено здраве).
- Предлагање на сравнение в и между страните.
- Насочване на законодателите и съответните заинтересовани страни.
- Предоставяне на непрекъснато актуализирана информация.
- Оценка на съществуващите практики и политики и насоки за превенция и планирана интервенция.
- На съдебно ниво (проследяване на отделни случаи).
- Подпомагане на съдебното разследване и по-нататъшно администриране.
- Следване на специфични критерии относно нивото на достъп на Операторите.

Анализ на данни, интерпретация и докладване

„Анализ на данни от системата, интерпретация и докладване“ се отнася до периодичен анализ на обобщените данни, получени от системата CAN-MDS, отчитане и разпространение на различни нива. Данните, събрани чрез системата за наблюдение CAN-MDS, могат да се използват за периодично измерване на честотата на инциденти на насилие и пренебрегване и техните специфични форми въз основа на данни, получени от отговорите на службите за случаи на НПД като цяло, по сектори и специфична форма на насилие и пренебрегване. Данни от системата за наблюдение CAN-MDS могат да бъдат използвани и за наблюдение на тенденциите при малтретиране на деца на национално и местно равнище, да дадат насоки за идентифициране на нови или възникващи тенденции на насилие и пренебрегване на деца и за високорискови групи от населението. Не на последно място, тези данни могат да се използват като основа за оценка на нуждите на службите (оценка на нуждите, свързана с администрирането на случаи на насилие и пренебрегване), на ефективността на превантивните действия и идентифициране на добри практики, и на ефективността на прилаганите политики, планиране на бъдещите политики и законодателство, както и на приоритетите при разпределение на средствата за превенция на насилие и пренебрегване на деца.

Периодично изготвяне на доклади в системата за наблюдение CAN-MDS (например на всеки 3 месеца), които са адресирани до:

- агенции, участващи в системата CAN-MDS (начално ниво);
- централните служби на засегнатите сектори (средно/вторично ниво) и
- министерства/агенции за разработване на политики, свързани с участващите сектори (третично ниво).

Б. Инструментариум на системата CAN-MDS. Операции

Инструментариум на системата CAN-MDS

За осигуряване на защитата на чувствителни лични данни в системата за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS), бяха приети следните разпоредби:

- а) Използване на метода за псевдоанонимизиране (следвайки логиката на ISO / TS 25237: 2008): в електронния регистър не се записва личен идентификатор; вместо него се използва псевдоним. Допълнителните данни, свързващи псевдонима с предмета на информация (т.е. дете, попечител) са достъпни CAMO за административния орган на системата (IOM, 2009г.);
- б) Критерии за допустимост на операторите: само специалисти, спазващи етичен кодекс, практика или други сходни изисквания могат да бъдат оператори в системата за наблюдение CAN-MDS;
- в) Достъп, защитен с парола: всеки оператор, отговарящ на изискванията, има уникално потребителско име и парола, които съдържат информация за самоличността на оператора (вторични данни, свързани с агенцията, в която той/тя работи, местоположението на агенцията, специалност на професионалиста и неговата/нейната ID в рамките на Агенцията);
- г) Нива на достъп: операторите получават различни нива на достъп до наличната информация в съответствие с техните отговорности в процеса на администриране на случаи на насилие и пренебрегване (4 нива).

Типове данни на системата CAN-MDS. Оси

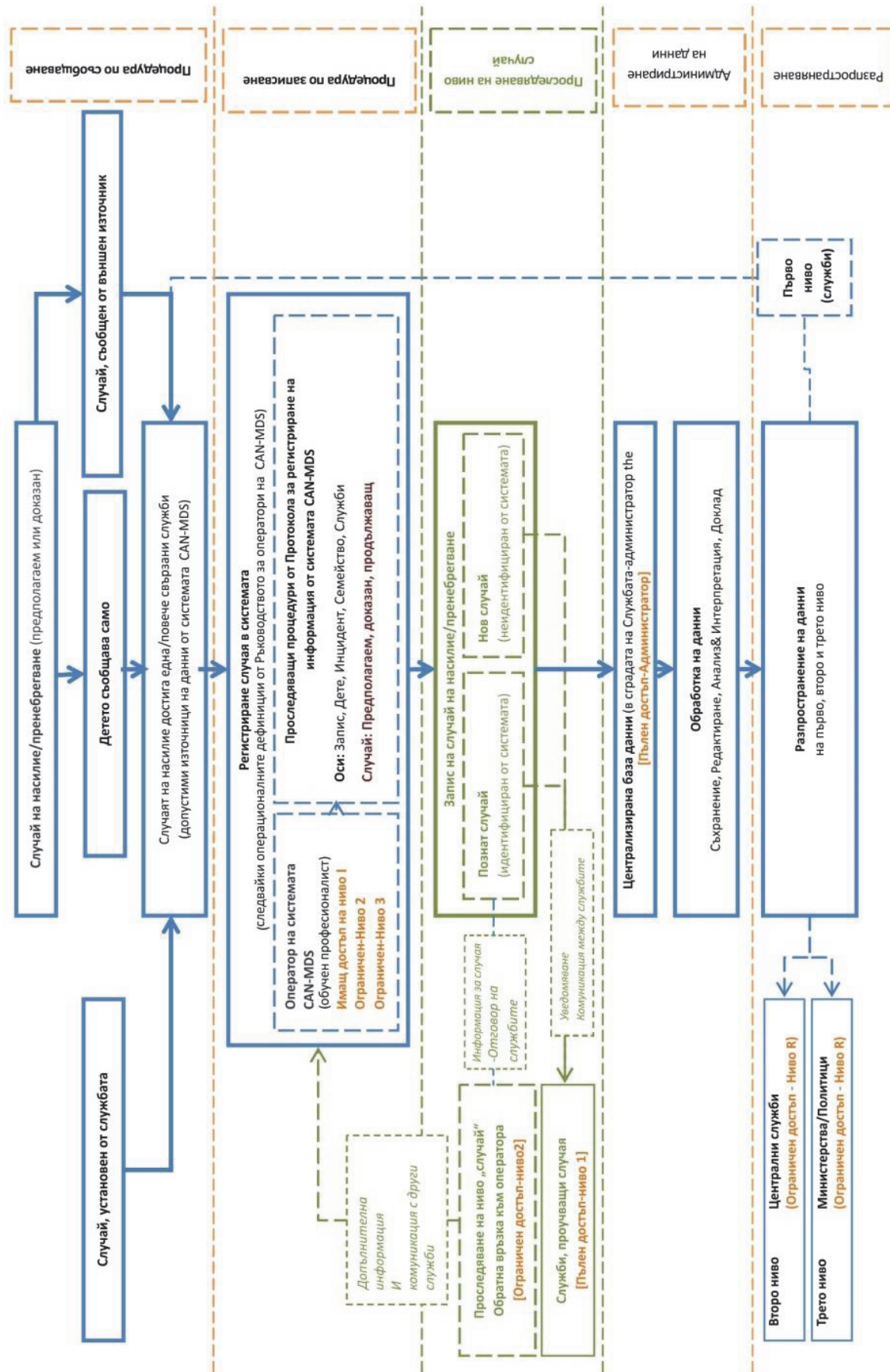
Системата CAN-MDS цели да насърчи: - стандартно описание на данни - общо разбиране, хармонизиране и стандартизиране на данните в и между организациите, които са активни в един и същ или различни сектори. В регистъра на CAN-MDS са включени 18 типа данни (в съответствие с ISO/IEC 11179), разпределени в 5 оси: „ЗАПИС“, „ИНЦИДЕНТ“, „ДЕТЕ“, „СЕМЕЙСТВО“ и „СЛУЖБИ“. Оценка на качествени аспекти на CAN-MDS DE* Релевантност: 8,98/10 Полезност: 8,76/10 Разбираемост: 9,33/10 Достъпност: 8,32/10 Оценка на аспекти от осъществимостта на CAN-MDS DE** Релевантност : 8,14/10 Надежност: 7,92/10 Валидност: 7,84/10 Актуалност: 8,56/10 Конфиденциалност: 8,90/10 Цена: 8,92/10	Елементи от данни, отнасящи се до „ИНЦИДЕНТ“ DE_I1: Код на инцидента DE_I2: Дата на инцидента DE_I3: Форма/и на малтретиране DE_I4: Място на инцидента Елементи от данни, отнасящи се до „ДЕТЕ“ DE_C1: Код на детето DE_C2: Пол на детето DE_C3: Дата на раждане на детето DE_C4: Гражданство на детето Елементи от данни, отнасящи се до „СЕМЕЙСТВО“ DE_F1: Структура на семейството DE_F2: Връзка на грижещия се с детето DE_F3: Пол на грижещия се DE_F4: Дата на раждане на грижещия се за детето Елементи от данни, отнасящи се до „СЛУЖБИ“ DE_S1: Отговор на институцията DE_S2: Насочване към услуги Елементи от данни, отнасящи се до „ЗАПИС“ DE_R1: Код на службата/агенцията DE_R2: Код на оператора DE_R3: Дата на записа DE_R4: Източник на информация
---	--

* Качествената оценка на аспекти от CAN-MDS е направена от членовете на Консорциума по проекта от България, Германия, Гърция, Франция, Италия, Румъния, Швейцария. В оценката са включени само елементите, считани като „етични“.

** Оценката на аспектите за приложимост е направена от международна група експерти в областта на събиране на данни за насилие и пренебрегване на деца. Членовете на тази международна група от експерти са от 11 държави от 4 континента (Европа, Азия, Океания, Америка): САЩ, Канада, Австралия, Саудитска Арабия, Турция, Израел, Гърция, Италия, Белгия, Обединеното кралство, Ирландия и Генерална дирекция „Правосъдие“ на Европейската комисия, отдел С.1 Фундаментални права и права на детето.

Забележка: И двете оценки на компонентите предствят средни стойности за всички типове данни на системата. След всяка от тях бяха правени модификации в системата, с оглед подобряване на минималните данни, в съответствие с резултатите от оценките.

СХЕМА НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА СЛУЧАИ НА НАСИЛИЕ И ПРЕНЕБРЕГВАНЕ НА ДЕЦА ЧРЕЗ МБА

В. Източници на данни & Човешки ресурси

Междусекторен подход

Системата цени живота и правата на всяко дете. За да осигури и гарантира свободата на детето от нежелани преживявания, системата има за цел да бъде първата стъпка към продължителното наблюдение на благосъстоянието на децата въз основа на отговорите на службите при установяване на случаи на насилие и пренебрегване на деца. Това дава възможност за междусекторно взаимодействие, включващо всички уместни сфери и съответните организации и агенции, където децата получават услуги, а именно образование, психично здраве, социални грижи, независимо дали в частния или обществен сектор, както и правосъдието и общественения ред.

Кой може да бъде оператор на системата CAN-MDS?

Всеки специалист, който принадлежи към една от изброените по-долу групи, има валиден професионален лиценз/разрешително или е надлежно сертифициран и спазва професионален етичен кодекс или сходни изисквания в зависимост от професията.

Работещи в системата на социалното подпомагане: социални работници, персонал от социални институции за деца и друг персонал (напр. работещи в агенции за борба с трафика, служби на Омбудсмана и др.);

Работещи в правосъдната система: съдии, пробационни служители, прокурори, съдебни лекари, адвокати и други специалисти от правосъдната система;

Работещи в системата на здравеопазването: лекари (общопрактикуващи лекари, гинеколози, педиатри, ортопеди, радиолози), акушерки, медицински сестри, зъболекари;

Специалисти по психично здраве: детски психиатри, психиатри, психолози, лицензирани консултанти (младежки, семейни и др.);

Работещи в правоприлагащата система: полицейски служители;

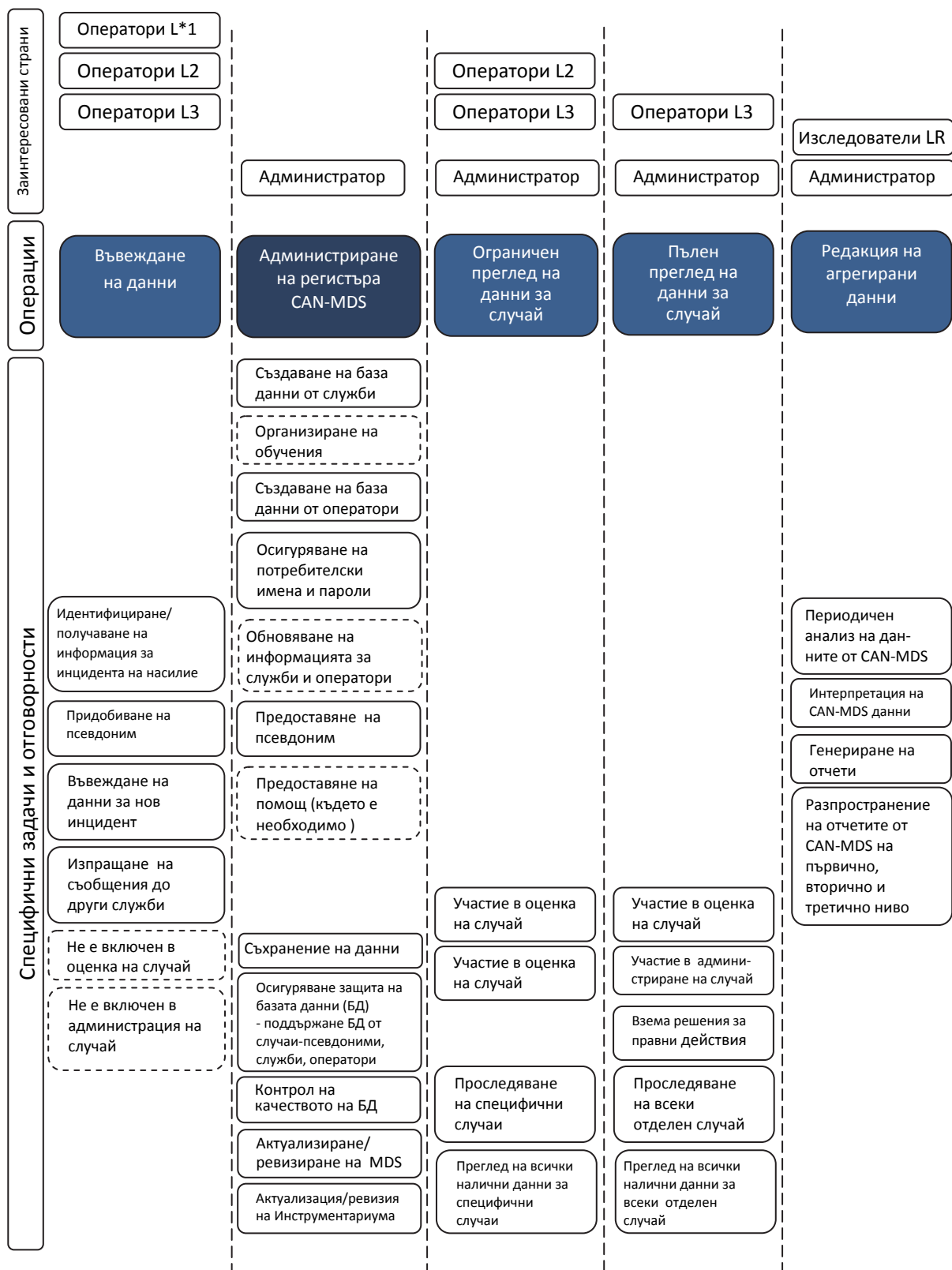
Работещи в образователната система: учители/възпитатели (в сектора на предучилищното образование, детската градина, основното и средното образование, работещи с деца със специални потребности), Директори на училища и детски градини.

Други специалисти: държавни служители (от министерства, агенции), изследователи, администратора на данни, друг персонал в училище (охранители), свещенници, представители на неправителствени организации, доброволци.

За системата за наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца (CAN-MDS) се предлагат четири различни нива на достъп. Осигуряването на съответното ниво на достъп за оператора зависи от неговите професионални отговорности по отношение на инциденти, свързани с насилие и пренебрегване на деца, по-специално ако неговата роля е фокусирана изключително върху съобщаване на инциденти на насилие и пренебрегване на деца (без по-нататъшно участие в администрирането на случаи) или включва отговорности, свързани с администриране на случаи (като оценяване, грижа и подкрепа) или вземане на решения за правни последици.

Ролите на заинтересованите страни, според нивото на достъп до системата CAN-MDS, са представени по-долу.

Отговорности	Ниво на достъп
Системен администратор	Пълен достъп
Вземане на решения за правни/съдебни действия, като например: - извеждане на детето от семейството; - отнемане на родителски права; - решава дали съществуват достатъчно доказателства за наказателно производство за (предполагаемите) правонарушители.	Пълен достъп (ниво 1)
Участие в администрирането на установени случаи и последващи действия: - извършване на първоначални оценки на предполагаеми случаи на насилие и пренебрегване на деца; - предоставяне на услуги на деца, жертви на насилие и пренебрегване (диагностика/лечение/консултиране/грижа); - предоставяне на услуги на семействата на деца, жертви на насилие и пренебрегване; - проследяване на случаи на насилие и пренебрегване на деца.	Ограничен достъп (ниво 2)
Без пряко участие в администрирането на установени случаи: - уведомява (не е задължително/по преценка) властите за (предполагаеми) случаи на насилие и пренебрегване на дете; - задължително докладва за (предполагаеми) случаи на насилие и пренебрегване; - извършва скрининг/наблюдение в общата популация на децата за случаи на насилие и пренебрегване на дете; - предоставя спешни мерки за закрила на деца, жертви на насилие и пренебрегване; - предоставя правни съвети/консултации/защита при случаи на насилие и пренебрегване на деца.	Ограничен достъп (ниво 3)

Фигура: Система CAN-MDS: заинтересовани лица, операции, задачи, отговорности

*L - ниво

Г. Изграждане на капацитет

Всеки специалист, работещ с деца, може да защити тяхното благосъстояние и правото им на живот без насилие и малтретиране. Като се има предвид това твърдение, системата CAN-MDS има за цел да укрепи сътрудничеството между отделните сектори чрез консолидиране на обща методология за наблюдение на общественото здраве, която да бъде приета от всички страни и адаптирана в зависимост от спецификата на отделните държави, което да даде възможност за наблюдение на малтретирането на деца чрез валидни и сравними данни. В този контекст е необходимо изграждането на умения у специалистите, работещи в съответните служби, за да оценят и определят най-добрите интереси на детето, да признаят необходимостта от наблюдение на насилието над деца за общественото здраве, да приемат мотивите и оперативните аспекти на системата за наблюдение CAN-MDS и тяхната роля в това усилие, предоставяйки им стимули и подкрепа, за да се осигури приемственост между теория и практика.

CAN-MDS основна група е екип от двадесет специалисти; включва представители на всички професионални групи, включени в отделните етапи на администриране на случаи на насилие и пренебрегване на деца. Те са обучени да предлагат обучение на други специалисти, бъдещи оператори на системата CAN-MDS (Разширена група от оператори на системата CAN-MDS).

Разширените групи от оператори на системата CAN-MDS включват всички специалисти - бъдещи оператори на системата CAN-MDS. Комбинацията от умения, професионална подготовка и опит, отговорности и трудов стаж и на всяка професионална група и в същото време техният договорен ангажимент към целите на системата CAN-MDS, се очаква да доведат до идентифициране на възможно повече случаи на потенциално насилие и пренебрегване на деца, преодолявайки по-този начин подценяването на проблема.

Обучение на специалисти за бъдещи оператори на системата CAN-MDS

Дейностите за изграждане на капацитет на национално ниво се ръководят от Национален административен орган в близко сътрудничество със специалистите от основната група за системата CAN-MDS. Целта на кратките обучения е да се изгради капацитет от бъдещи национални оператори на системата. Целта на обучението е да се информират бъдещите оператори за системата за наблюдение CAN-MDS, нейните характеристики, операции и цели и очакванията от тях в бъдеще.

Целта е да се осигури споделено/общо разбиране сред специалистите (с различен професионален опит и специалности, работещи в различни служби и сектори в отделните страни и между тях) за всеки отделен елемент от данните, включени в системата CAN-MDS.

Обучители & Обучавани в каскаден обучителен процес

Семинар за основната група на CAN-MDS: Във всяка страна е създадена национална група от оператори на системата CAN-MDS въз основа на определени критерии. Те са обучени от националния координатор по проекта.

Семинари за разширени групи от оператори: Чрез използване на критериите за основната група оператори, тези групи могат да се формират непрекъснато и тренират от вече обучени членове на Основната група.

Съдържание на обучителните семинари

- Въведение
- Дефиниране ролята на обучаваните като оператори на системата CAN-MDS
- Детайлно представяне на променливите
- Изграждане на разбиране за системата CAN-MDS
- Основни етични въпроси, свързани с наблюдението на случаи на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база данни.

Цели на обучението

Подходящите специалисти, оператори на данни на системата CAN-MDS, получават необходимите знания и умения за следване процедурите на системата CAN-MDS.

Обучението цели да предложи на обучаваните:

- Идентифициране на инциденти и случаи;
- Запис на случаи, заедно с конкретна информация (за условия, дете, семейство...);
- Запис на информация за отговора на службите (институционален отговор и направени препратки/насочвания);
- Комуникация и предлагане на обратна връзка на общността (обществено здраве) и специалистите-оператори (на ниво случай).

Налични материали:

1. Конвенция за права на детето
2. Информация за проекта „Координиран отговор към насилие и пренебрегване на деца чрез Минимална База от Данни”, програма на ЕК Дафне III
3. Система за наблюдение CAN-MDS. Политика и процедури. Наръчник
4. Система за наблюдение CAN-MDS. Ръководство за оператори
5. Система за наблюдение CAN-MDS. Протокол за събиране на данни
6. Закон за закрила на детето
7. Правилник за приложение на Закона за закрила на детето
8. Споразумение за действия при деца в риск. Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила при случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисна интервенция (ДАЗД, 2010)

Д. УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Администриране, поддържане и съхранение на данни

Администрирането, поддържането и съхранението на данните в системата за наблюдение (CAN-MDS) е главна отговорност на национален/регионален (според спецификата на страната) административен орган, който трябва да гарантира, че тя е в съответствие с прилаганата в момента правна рамка.

За България най-подходящо е това да бъде Държавната агенция за закрила на детето.

На основание чл. 17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето в Държавната агенция за закрила на детето се създава и поддържа Национална информационна система за деца в риск, вкл. и децата, жертва на насилие. Информацията за децата, жертва на насилие, постъпва на тримесечен период от всички отдели за закрила на детето в страната, които

на местно ниво осъществяват дейностите по закрилата на децата, преживели насилие. Повече информация за текущо приложимото законодателство е налична в доклада „Наблюдение на случаи на насилие и пренебрегване на деца: профил на България”, глава 3. Законова рамка (3.1 Законодателство, политики и мандати за отчитане и записване на случай на злоупотреба и пренебрегване на деца в различни професионални сфери, 3.2 Законови разпоредби за администриране на лична информация) и 3.2 Законови разпоредби за администриране на лична информация (обмен на информация, редактиране на записи, съхранение, резервни копия, правилно архивиране на системните записи и унищожаването им).

Рамка

Целевите показатели от системата за наблюдение на насилие и пренебрегване на деца чрез минимална база от данни (**табл. 1**) се очаква да бъдат *адекватни с политиката*, способни да осигурят *насоки за критични решения* за превенция на насилие и пренебрегване на деца и администриране, *поверителни* и *продължителни* (способни да посочат насоката на събитието във времето).

Табл. 1. Целеви показатели на системата за наблюдение CAN-MDS

Излагане детето на насилие и пренебрегване	Инцидент на насилие и/или пренебрегване по тип/форма/за дете (предполагаема) жертва/за период от време/за географска област (Оси: ЗАПИС и ИНЦИДЕНТ)
Проучване на рисковите фактори за насилие и пренебрегване на деца	Характеристики на децата (предполагаеми) жертви/семејства на децата/основен грижещ (грижещи) се за детето по време на инцидента (Оси: ЗАПИС и ДЕТЕ и СЕМЕЙСТВО)
Отговор на службите към случаи на насилие и пренебрегване на деца	Отговор на службите и специалистите (назабавен и дългосрочен) в регистриране/съобщаване/проучване/оценяване/администриране на насилие и пренебрегване на деца на ниво случай (Оси: ЗАПИС и СЛУЖБИ и ИНЦИДЕНТ)

Употреба на данни, събрани чрез системата за наблюдение CAN-MDS:

- периодично измерване на насилието и пренебрегването на деца и неговите особенни форми на базата на получени от службите отговори за случаи на насилие и пренебрегване:
 - в общия случай;
 - за сектор и служба;
 - за специфични форми на насилие и пренебрегване, за отделно дете, попечител и семейни характеристики.
- да наблюдава тенденциите при малтретиране на деца:
 - на национално и местно ниво;
 - за специфични форми на насилие и пренебрегване, за отделно дете, попечител и семейни характеристики.
- да предостави улики за идентифициране на:
 - нови или възникващи тенденции за малтретиране на деца;
 - население изложено на по-висок риск.

- да се използва като основа при оценка на:

- на службите (оценка на нуждите, свързани с администрирането на случаи на насилие и пренебрегване на деца) за даване на приоритет при разпределението на ресурсите за първична, вторична и третична превенция;
- ефективност на практиките за превенция при насилие и пренебрегване на деца и последващите мерки (да се определят добрите практики);
- ефективност на политиките за превенция на насилие и пренебрегване на деца (за планиране на бъдещи политики и закони).

Данните, които ще се събират чрез потенциалната система за наблюдение на насилие и пренебрегване (CAN-MDS), може да се използват за различни цели:

- очертаване/представяне на административните практики, прилагани при случаи на насилие и пренебрегване на деца;
- установяване на промени в административните практики при случаите на насилие и пренебрегване на деца и ефектите от тези промени;
- създаване и поддържане на канали за комуникация между отделните сектори, участващи в администрирането на случаи насилие и пренебрегване;
- улесняване на проследяването на ниво случай;
- използване на готов инструмент при разследване на нови или предполагаеми случаи от сертифицирани органи;
- предоставяне на обратна информация за действията на ниво случай за вече известни случаи.

Управление на информацията

Осъществява се на две нива: наблюдение на общественото здраве и наблюдение на ниво случай (обратна връзка на операторите с подходящото ниво на достъп).

Обобщена информация за общественото здраве

Целта на анализа на обобщените/агрегираните данни и разпространението на получените резултати касае основно първичната превенция (планиране, изпълнение и оценка на ефективността на практики и политики). Епидемиологичните данни от системата за наблюдение CAN-MDS ще бъдат периодично извличани и анализирани, а съответните доклади ще бъдат разпространявани на няколко нива:

- Първично ниво: агенциите, участващи в системата, ще имат възможност да получават информация относно тяхната работа при администрирането на случаи на насилие и пренебрегване;
- Вторично ниво: централните служби на регионално/местно ниво ще имат възможност да получават консолидирани доклади за работата по администриране на случаи на насилие и пренебрегване, извършена от отделните агенции, принадлежащи/работещи под тяхната юрисдикция;
- Третично ниво: центрове за разработването на политики (напр. на ниво министерство) ще могат да получават консолидирани доклади относно работата по администриране на случаите на насилие и пренебрегване, извършена от отделните агенции, принадлежащи към тяхната юрисдикция на местно и на национално ниво. Накрая, властите ще получат пълни/глобални доклади, които включват обобщени данни за проблема като цяло (на национално/регионално ниво, съобразявайки се с особеностите на конкретната страна).

Всички горепосочени данни могат да бъдат разпределени според типа насилие и

пренебрегване, упражнено върху детето, пол и години на детето, възраст и пол на настойника/попечителя, местоположение, период от време, предоставени услуги и насочване към други служби.

Групиране на данни на ниво случай

За деца, които вече са регистрирани в системата, поради предишни инциденти, съществуващата информация ще бъде леснодостъпна за упълномощените оператори (въз основа на тяхното ниво на достъп и в съответствие с техните отговорности). Освен това ще бъде предоставена и информация за специалистите и услугите, които преди това са работили по същото случай. Очаква се това да улесни процедурите за проучване и оценка и да допринесе за подобряване на администрирането на отделните случаи. Следователно това ще доведе до постигане на по-ефективна вторична (повторно виктимизиране) и третична (медиация на последствията от CAN) превенция.

Мотивиране на Оператора

За да се засили ангажираността на всеки специалист-оператор към системата за наблюдение CAN-MDS, трябва ясно да бъде дефинирано с какво той се очаква да допринесе към системата и същевременно каква полза се очаква от неговото участие.

Какви са функциите на оператора:

- регистрира нови инциденти на насилие и пренебрегване срещу деца като нови случаи (деца), които са установени или е докладвано за тях;
- добавя информация за нови инциденти за вече известни случаи;
- актуализира данните за вече регистрирани инциденти за известни случаи (проследяване).

Какво системата CAN-MDS предлага на оператора:

- лесен за работа инструмент за докладване на случаи на насилие и пренебрегване на дете (в случаите, когато специалистът е упълномощен да докладва);
- лесен за работа инструмент за съхранение на основна информация за всички нови инциденти на насилие и пренебрегване на деца, сведени до неговото/нейното знание;
- инструмент за проверка на демографски и други данни за вече регистрирани деца (чрез автоматично изготвени доклади);
- канал за комуникация с други специалисти, работещи в същия или различен сектор по един и същи случай;
- основна информация за предишни инциденти за вече известни случаи (деца) (според неговото/нейното ниво на достъп);
- готов за работа/използване инструмент за:
 - информация на другите агенции за отговора от страна на неговата/нейната служба (например какви услуги се били предоставени);
 - информация на другите агенции за нови случаи (например чрез насочване/сезиране/препращане към друга инстанция или служба).

ИЗТОЧНИЦИ

Закон за закрила на детето. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013 г.

Закон за защита от домашното насилие . ДВ., бр. 102 от 2009 г.

Закон за изменение и допълнение на Закона за здравето. ДВ. бр. 70 от 2004 г.

ДАЗД. Национален план за превенция на насилието над деца (2012 – 2014).

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=758>

ДАЗД. Национална стратегия за закрила на детето (2008-2018) <http://sacp.government.bg/programi-dokladi/strategii-programi-planove/strategia-zakrila-deteto-2008-2018/>

ДАЗД. Отчет за изпълнението на Националния план за превенция на насилието над деца за периода 2012 - 2014 г.

http://sacp.government.bg/media/cms_page_media/22/Otchet%20nasilie%202014_1.doc

ДАЗД. Споразумение за действия при деца в риск. Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила при случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисна интервенция. <http://sacp.government.bg/deinosti/sporazumenie-deistvia-deca-risk/>

Правилник за прилагане на Закона за закрила на детето. ДВ. бр.57 от 24 Юли 2009 г.

Станчева-Попкостадинова, В. Доклад за честота на съобщените случаи на насилие и пренебрегване на деца в България. Балканско епидемиологично проучване на насилие и пренебрегване на деца (BECAN), 2012

Саппа, С. (2014). Global Statistics on Children's Protection from Violence, Exploitation and Abuse. New York: Data and Analytics Section Division of Data, Research and Policy UNICEF

www.unicef.org/protection/files/1412886011_Global_Statistics_on_CP_Brochure_HR_.pdf

ChildONEurope (2009). Guidelines on Data Collection and Monitoring Systems on Child Abuse. ChildONEurope Series 1.

Florence: Istituto degli Innocenti

http://www.childoneurope.org/issues/publications/childabuse_guidelines.pdf

Council of Europe. Policy Guidelines on integrated national strategies for the protection of children from violence.

https://srsg.violenceagainstchildren.org/sites/default/files/documents/docs/COE_Recommendation_Protection_of_Children_EN.pdf

Council of Europe . Adoption of the guidelines for the protection of children from violence.

http://www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Adoption_guidelines_en.asp

Council of Europe (2009). Policy guidelines on integrated national strategies for the protection of children from violence.

Integrated strategy against violence.

www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Recommendation%20CM%20A4%20protection%20of%20children%20_ENG_BD.pdf

ISO/IEC JTC1 SC32 WG2 Development/Maintenance. ISO/IEC 11179, Information Technology -- Metadata registries (MDR).

Available at <http://metadata-standards.org/11179/>

Report: **Towards integrated child protection systems through the implementation of the EU Agenda for the rights of the child.**

8th European Forum on the rights of the child, 17-18 December, 2013, Brussels, Belgium

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/8th_forum_report_en.pdf

Report: **Coordination and cooperation in integrated child protection systems.** 9th European Forum on the rights of the child,

3-4 June 2015, Brussels, Belgium

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

Summary list of key EU legislative instruments relevant to child protection (2015) http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/cps_annex_eu_legislation.pdf

United Nations. Convention on the Rights of the Child. Committee on the Rights of the Child. General Comment No 13(2011).

The right of the child to freedom from all forms of violence http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

World Health Organization (2014). Investing in children: the European child maltreatment prevention action plan 2015–2020, Written Evidence. Copenhagen: WHO Regional Office of Europe

www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0009/253728/64wd13e_InvestChildMaltreat_140439.pdf?ua=1

World Health Organization. Lucerne University. Children Research Centre (2015). Toolkit on mapping legal, health and social services responses to child maltreatment. Geneva: WHO

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/155237/1/9789241549073_eng.pdf?ua=1&ua=1

JUST/2012/DAP/AG/3250

Coordinated Response to Child Abuse and Neglect via Minimum Data Set

За допълнителна информация: www.can-via-mds.eu

CAN-MDS Toolkit

+

Synergy

+

Capacity

+

Lobbying

=

Coordinated response to Child Abuse & Neglect

HOME

ABOUT THE PROJECT

OTHER ASPECTS OF THE PROJECT

USEFUL LINKS

FORUM

CONTACT US

DISCLAIMER

SITEMAP

USER LOGIN

Username *

Password *

Request new password

LOG IN

NEW & EVENTS

Project's Outputs

WELCOME

Child abuse and neglect (CAN) case-based data across the EU are derived from a variety of inter-sectoral sources and follow up of victims at local & national level is not sufficiently coordinated among the involved services. The main barriers for effective CAN monitoring are the lack of common operational definitions, registering practices and the use of a variety of methods & tools for data collection & sharing among stakeholders. At international level, given that existing surveillance mechanisms vary considerably in coverage and completeness, comparisons are not feasible. The Project "Coordinated Response to Child Abuse and Neglect via Minimum Data Set" [JUST/2012/DAP/AG/3250] co-founded under Daphne III Programme aims at creating the scientific basis, tools & synergies for establishing national CAN monitoring systems using a minimum data set (MDS). Such systems would provide comprehensive, reliable and comparable case-based information at national level for children who have used protection services (social, health, educational, etc. depending on countries' specifics) also facilitating CAN monitoring at EU